

DAGENS NYHETER.

En utskrift från Dagens Nyheter, 2023-07-22 07:03

KULTURDEBATT

Artikels ursprungsadress: <https://www.dn.se/kultur/nils-funcke-poanglost-och-farligt-att-hota-med-forbud-mot-koranbranningar/>

Kulturdebatt. Nils Funcke: Poänglöst och farligt att hota med förbud mot koranbränningar

Uppdaterad 2023-07-20 Publicerad 2023-07-20

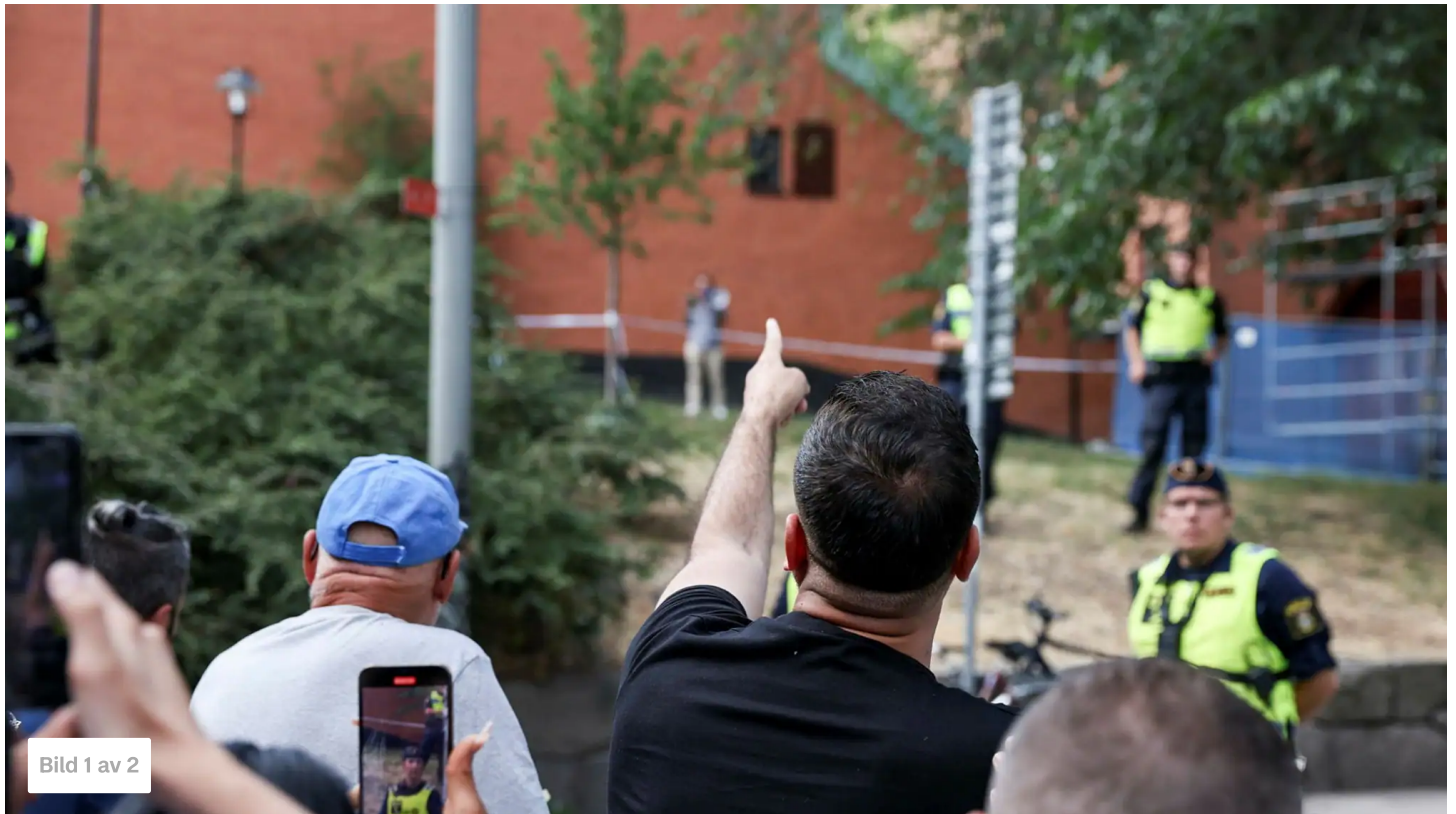

Bild 1 av 2

Koranbränning utanför Stockholms moské vid Medborgarplatsen på Södermalm den 28 juni. Foto: Caisa Rasmussen/TT

Att politiker har synpunkter på koranbränning är en sak. Men det är något helt annat när statsministern och UD i starka ordalag kritiserar manifestationer. Deras försök att inskränka yttrandefriheten är extremt olämplig, skriver journalisten Nils Funcke.

I kriser prövas lagen och statsråden. Angreppet på den svenska ambassaden i Irak, uppviglat av den shiamuslimska politiske ledaren Muqtada al-Sadr, blir en framgång endast om regeringen ber om ursäkt för de som inom lagens ramar använder sin yttrandefrihet och börjar tumma på demonstrationsfriheten.

Att bränna böcker bygger på den enfaldiga tron att elden renar från idéer. De flesta finner det smaklöst, oförskämt och skymfligt. En sund respekt för det skrivna ordet.

Så vad är problemet med ett förbud?

Skrivkonsten som människans största landvinning blev med tryckkonsten ett maktmedel. Ett sätt att sprida upplysning men också villfarelser. En kraft att använda för att utmana men även för att bevara rådande maktförhållanden och moral.

Även efter att tryckfrihetsförordningens införandes 1766 behöll kyrkan sin makt över själarna och lagen. För den som förnekade Guds existens eller ifrågasatte kyrkans och samhällets fördömande av homosexualitet, föräktenskapliga sexuella relationer, kyrkans ritualer och sedvänjor väntande skärselden och den världsliga makten med fängelse och böter.

Den lite putslustiga sketchen "Slå ihop smörjan" i Sveriges Radio 1964 slutade i allmänt åtal vid Stockholms rådhusrätt. Bland annat programmets producent Carl-Uno Sjöblom dömdes till böter för att de genom att blanda "ihop tankning av bensin med utdelandet av nattvarden" visat "stor hänsynslöshet mot människors religiösa känslor" och "skymfat" det kyrkan höll heligt.

Först 1970 utmönstrades lagen om trosfrid. Även förbudet mot pornografi avskaffades. Att driva med krönta huvuden, skymfa nationsflaggor och utländska statsöverhuvuden följde efter liksom en förlegad syn på homosexualitet.

Yttrandefrihetens gränser vidgades.

Rätten att ensam eller tillsammans med andra träffas i domkyrkor, moskéer, synagogor och kapell för att utöva sin religion garanteras av staten. Men religionsfriheten i grundlagen innebär inte en rätt att upprätthålla religiösa traditioner och seder som strider mot svensk lag som till exempel att uttrycka missaktning mot homosexuella.

Religionsfriheten innefattar heller inte frihet från kritik i form av akademiska avhandlingar, satir eller kränkande yttranden om religiösa läror, riter och sedvänjor. Samhället har dragit gränsen vid yttranden sin tillskriver grupper av personer egenskaper som allmänt sett är missaktande eller utmålar gruppen som särskilt brottsbenägen.

Distinktionen mellan religionskritik och hets mot folkgrupp har gått förlorad i debatten om koranbränning.

Det är poänglöst att förbjuda koranbränning. Om det övergripande motivet för ett förbud är att muslimer inte ska känna sig kränkta måste en bestämmelse vara generell. Att avbilda Muhammed som rondellhund (Lars Vilks), framföra sketcher, bränna slöjor och bönemattor, litterärt kritisera islam (Salman Rushdies "Satansverserna") uppfattas som väl så kränkande.

De som vill förbjuda koranbränning måste inse och acceptera att det krävs en allmänt hållen bestämmelse som stävjar

religionskritiken och där kravet på lika behandling måste inkludera alla trosriktningar.

Ett sätt att utöva sin yttrandefrihet är att utföra olika handlingar med stöd av mötes- och demonstrationsfriheten. Enligt regeringsformen får inskränkningar endast beslutas av riksdagen genom lag. Ordningslagen ger polisen möjlighet att vägra tillstånd om säkerheten vid demonstrationen eller dess närhet inte kan garanteras.

Mötes- och demonstrationsfriheten är centrala för att säkerställa den fria åsiktsbildningen. Inte ens i krig eller vid krigsfara får rättigheterna inskränkas i större utsträckning än att regeringen kan förbjuda sammankomster vid specifika platser. Förslaget att regeringen genom en förordning skulle ge sig denna rätt även i fredstid saknar stöd i konstitutionen.

Att politiker och partiledare har synpunkter på koranbränning är en sak. Men det är något helt annat när statsministern och utrikesdepartementet i starka ordalag kritiserar specifika manifestationer. Utrikesdepartementet fördömde koranbränningen utanför en moské i Stockholm i juni som en "kränkande och respektlös handling" och ett "uttryckt för rasism, främlingsfientlighet".

UD:s uttalande liksom även statsministerns fördömande av Rojavakommittéernas upphängning av en docka föreställande Erdogan i januari som "otroligt grovt", ett "sabotage" mot Natoansökan och "farligt för Sveriges säkerhet" är extremt olämpligt.

Ett likartat agerande 2004 fick riksdagens konstitutionsutskott att kritisera regeringen. När en projektgrupp (Flicka) inom socialdepartementet "hängde ut" en utgivare för att denna publicerat lagliga annonser innebar det att en enskilds yttrandefrihet kränkts.

Tre år efter den så kallade Muhammedkrisen 2006 som ledde till att utrikesminister Laila Freivalds avskedades och senare kritiserades av KU för att ha vidtagit åtgärder som stängde en webbplats tog en ambassadör avstånd från en publicering i Aftonbladet. KU uttryckte förvåning över att regeringen inte dragit några lärdomar eller vidtagit "större ansträngningar för att skapa tydliga instruktioner" för hur myndigheternas företrädare ska förhålla sig till enskildas yttranden.

JO kritiserade 2009 Forum för levande historia för att ha kritiserat flera namngivna personer. Myndigheten hade vidtagit en otillåten åtgärd som utgjorde ett angrepp på deras yttrandefrihet. Samtidigt togs institutets chef ur villfarelsen att en myndighet har yttrandefrihet.

Statsråden granskas av KU, myndigheter av JO och JK. Trots skillnaderna handlar det i grunden om respekt för enskildas rätt att inom lagens ramar praktisera sina demokratiska rättigheter utan att utsättas för ett gatlopp från statsråd och myndighetsföreträdare.

Det tycks som om statsministerns och utrikesministerns uttalanden om koranbränningen kommer att försvinna in i ett svart hål av politisk konsensus och ut kommer i stället en trosfridslag och begränsning av demonstrationsfriheten som ett resultat av att regeringen slog tappen ur tunnan för att blidka Erdogan.

Var är oppositionen?

Nils Funcke är journalist och expert på rättsliga frågor kring tryck- och yttrandefrihet

Läs mer:

[Koranbränningar och demonstrationer – detta har hänt](#)

Text

Nils Funcke

kulturdebatt@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt